

สิทธิเสรีภาพของพลเมืองหรือจำเลย ได้รับการคุ้มครองจริงหรือ

อาจารย์ปฐม สุวรรณโณ *

ประเทศไทย มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นแม่บทใช้ในการปกครองประเทศ โดยได้แบ่งแยกอำนาจออกเป็น ๓ ทาง คือ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร และทางตุลาการ **กฎหมายรัฐธรรมนูญ ปัจจุบัน ฉบับพุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖** บัญญัติไว้ว่า "รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้" และที่สำคัญกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ยังให้ประชาชนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ในปัจจุบันมีการกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแพร่หลาย โดยได้มีการหยิบยกเอาจากกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลัก บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการควบคุมขอบเขตการใช้อำนาจจากฝ่ายปกครองประเทศนั้น จะใช้อำนาจตามอำเภอใจมิได้ และเป็นการป้องกันและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกคุกคามจากการใช้อำนาจนั้น บทบัญญัติที่รับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖ "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" และมาตรา ๓๔ "บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ได้กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้"

ดังนั้นผู้เขียน ในฐานะทนายความ ขอเสนอเหตุผลว่ารัฐธรรมนูญมาตรา ๓๔ ดังกล่าวนั้น จะต้องตีความไปถึงขนาดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ได้หรือไม่ การตีความว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ได้หรือไม่ได้รับรองจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ได้ให้อำนาจศาลไว้ดังมีรายละเอียดว่า " ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งชังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้ " กรณีนี้ศาลชั้นต้นได้พิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดและพิพากษายกฟ้อง คำพิพากษาของ

* อาจารย์พิเศษประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ศาลชั้นต้นนั้นยังไม่ถึงที่สุดระหว่างรอโจทก์อุทธรณ์หรือฎีกา และผลการพิจารณาพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือฎีกา จำเลยต้องถูกขัง ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แน่นอน หากผลคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้พิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดและพิพากษายกฟ้องเสียแล้ว จะต้องถือว่าจำเลยเป็นบุคคลยิ่งกว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุดแสดงว่าจำเลยหรือบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

คำพิพากษาของศาลโดยหลักแล้วหากได้พิพากษาว่า จำเลยไม่มีความผิดและพิพากษายกฟ้องแล้วนั้น ถือผูกพันคู่ความจนกว่าคำพิพากษาของศาลจะถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับ หรือดลเสีย และมีผลถึงบุคคลภายนอกด้วย เมื่อยกฟ้องแล้ว ทำไมยังต้องขังจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาอีกด้วย ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษาของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ขัดแย้งกันตรงที่ว่ายกฟ้องแล้วก็ควรจะปล่อยตัวจำเลยไปเสีย แต่แล้วทำไมยังต้องให้ขังจำเลยไว้อีก โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือแม้แต่นักโทษที่ต้องคำพิพากษาอาญาถึงที่สุดแล้วก็ไม่ใช้โทษ การปฏิบัติของรัฐต่อบุคคลเหล่านั้น จึงต้องคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการจัดเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น ในด้านอาหาร หรือให้การดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย เป็นต้น

กฎหมาย (มาตรา ๑๘๕) มิได้บัญญัติถึงเหตุที่ต้องให้ขังไว้ในระหว่าง อุทธรณ์หรือฎีกาไว้เลย เพียงแต่บัญญัติไว้กว้างๆ ให้เป็นดุลยพินิจของศาลเท่านั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษายกฟ้องก็เท่ากับเป็นการรับรองสถานะของจำเลยอยู่ในตัวแล้วว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดหรือกระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษต้องปล่อยตัวจำเลยไปสถานเดียว แต่ครั้งศาลได้พิพากษายกฟ้องให้เป็นคุณแก่จำเลยแล้ว ทำไมจึงต้องขังจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาให้เป็นโทษแก่จำเลยอีก ความจริงหากข้อเท็จจริงในสำนวนคดี เมื่อเกิดกรณีที่มีความสงสัยในพยานหลักฐานตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ กฎหมาย (มาตรา ๒๒๗ วรรคสอง) บัญญัติไว้ชัดว่า ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นคุณแก่จำเลย คือศาลต้องตัดสินยกฟ้องโจทก์ ดูเผินๆ แล้ว กรณียังมีข้อสงสัยอยู่ จึงต้องขังจำเลยในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา อาจจะฟังว่าพอมิเหตุผล แต่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ และเมื่อขัดหรือแย้งแล้วตามบทบัญญัติกฎหมาย (มาตรา ๑๘๕) นั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ต่อไป และที่สำคัญกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องหลักสิทธิเสรีภาพที่ให้ประชาชนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลต้องย่อมได้รับความคุ้มครอง หากกฎหมาย (มาตรา ๑๘๕) คำนึงเพียงแต่เมื่อศาลยกฟ้องโจทก์แล้วให้ปล่อยตัวจำเลยไปที่เดียว จำเลยอาจจะหลบหนีหายเข้ากลีบเมฆไปเลย ครั้นเมื่อศาลอุทธรณ์หรือฎีกามีคำพิพากษาลงมาแล้ว จะตามตัวมาฟังคำพิพากษาไม่ได้ เป็นอุปสรรคในขั้นตอนการอ่านคำพิพากษา ยิ่งกว่านั้น หากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษากลับให้ลงโทษจำคุกจำเลยแล้ว ถามว่าหากไม่มีการขังไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาเสียแล้ว มีหรือจะได้ตัวจำเลยมาบังคับโทษตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้เขียนเห็นว่าต้องถามกลับไ้ว่าหากคดีนั้นจำเลยเป็นผู้มีฐานะมีเงินมีทรัพย์สินและ มีความสามารถพอที่จะประกันตัวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาได้แล้ว หากจำเลยนั้นคิดจะหลบหนีก็สามารถดำเนินการหลบหนีไปได้เช่นกัน

ความจริงมาตรการทางกฎหมายในกรณีนี้ที่จำเลยหลบหนีนั้นเมื่ออยู่แล้ว เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ แล้วปล่อยตัวจำเลยไปทีเดียว หากคำพิพากษาของศาลสูงลงมา ครั้นถึงวันนัดอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หรือฎีกา แม้ตัวจำเลยจะไม่มาฟังคำพิพากษา หรือหลบหนีไปแล้ว ผู้เขียนก็เห็นว่าไม่น่าเป็นอุปสรรคในขั้นตอนการอ่านคำพิพากษาแต่ประการใด เพราะศาลมีอำนาจออกหมายจับให้จำเลยมาฟังคำพิพากษาได้ และเมื่อได้ออกหมายจับแล้วและยังไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน ๑ เดือน นับแต่วันออกหมายจับ ศาลก็สามารถอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยได้อยู่แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๒ วรรคสาม และการจับกุมตัวจำเลยนั้น ก็เป็นเรื่องของเจ้าพนักงานตำรวจที่จะติดตามจับกุมตามหมายจับของศาลต่อไป เป็นกระบวนการทางกฎหมายที่มีรองรับไว้อยู่แล้ว

แต่หากศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ในกรณีที่จำเลยถูกขังโดยไม่มีประกันตัวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา และในที่สุดศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ก็มีเท่ากับที่จำเลยต้องถูกขังฟรีๆ หรือ จึงขอให้พิจารณาซึ่งน้ำหนักดูว่า กรณีใดมีน้ำหนักมากกว่ากันระหว่างอิสรภาพสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของจำเลย ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษารับรองความบริสุทธิ์ของจำเลยโดยพิพากษายกฟ้องโจทก์แล้ว กับการที่จำเลยต้องถูกขังไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาเพียงเพราะศาลสงสัยเท่านั้นหรือ

ด้วยเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า คำพิพากษาใดที่พิพากษายกฟ้องโจทก์ แต่ให้ขังจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา จึงเป็นคำพิพากษามากฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด ดังนั้นผู้เขียน ไม่เห็นด้วยกับการขังจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่สมควรที่จะนำมาใช้ในทางปฏิบัติเลย หากเป็นไปได้ก็น่าจะแก้ไขกฎหมายนี้ออกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสีย ความเสมอภาคของบุคคลในทางทรัพย์สินนั้นไม่เหมือนกัน เพราะหากคดีนั้นจำเลยเป็นผู้มีฐานะ มีความสามารถพอที่จะประกันตัวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาได้แล้ว เมื่อนำมาใช้จำเลยนั้นก็ไม่น่าเดือดร้อนอะไร แต่ในทางกลับกันหากจำเลยเป็นผู้มีฐานะไม่ดี ไม่มีความสามารถพอที่จะประกันตัวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาได้ก็ต้องถูกขัง จึงเกิดความลักลั่นในผลแห่งคำพิพากษาได้

รายการอ้างอิง

น้ำแท้ มีบุญสร้าง บทบันทึกถ้อยแถลงของเนติบัณฑิตยสภา เล่มที่ ๖๑ ตอน ๔ ธันวาคม ๒๕๔๘

ววิทย์ ฤทธิพิศ ดุลพาห เล่มที่ ๔ ปีที่ ๒๕๔๓